

MACCABÆUS

REX SCOTORUM

MACCABÆI LEGES ECCLESIASTICÆ

E sæcularibus suis depromptæ

(MANSI, *Concil.* t. XIX, ex Hectore Boetio, *Hist.* lib. XII, qui has refert ad annum 1050.)

Christo initiatum ad profanum iudicem non vocato; Arit, hostis reipublicæ habetor; qui vero duos annos
ocatum comparentemve non iudicato. sed ad sacros in ea contumacia perseveravit, fortunis omnibus
ntistites remittito. mltiator.

Decimam partem terræ nascentium pastoribus Si quis quempiam, ejus ipse sumptibus aut victu
eclesiarum libere conferto, Deumque semper votis non alitur quotidiano, ad ecclesiam, seu ad publi-
t oblationibus consuetis adorato. cum conventum, seu ad forum nundinasve comitatus

Qui pontificis auctoritatem annum totum exse- ut assecla fuerit, capitis reus esto.
raturum contempserit, neque se interim reconcilia-

S. EDWARDUS III

REX ANGLORUM, CONFESSOR

(An. 1041-1066.)

Ed. Brit. — Torow.

1042 - 1066. (Edward the

Confessor)

S. EDWARDI LEGES ECCLESIASTICÆ

E sæcularibus suis depromptæ (1)

(Apud MANSI, *Concil.* tom. XIX, col 713, ex Collectione Wilkins.)

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM.

- I. De clericis et possessionibus eorum.
- II. De temporibus et diebus pacis regis.
- III. De justitia sanctæ ecclesiæ.
- IV. De universis tenentibus de ecclesia.
- V. De reis ad ecclesiam fugientibus.
- VI. De fractione pacis ecclesiæ.
- VII. De decimis ecclesiæ reddendis, de ovibus et porcellis.
- VIII. De apibus, et aliis multis minutis decimis.
- IX. De his qui ad iudicium ferri vel aquæ iudicati sunt per justitiam regis.
- X. De denario sancti Petri, quod Anglice dicitur *Romescot*.
- XI. Quid sit *danegeldum*, et qua occasione sit consti-

B tutum.

- XII. De multimoda pace regis, etc. *Item de manbota archiepiscopi, episcopi, etc.*
- XIII. De thesauris in terra absconditis et inventis.
- XIV. Quid sit regis officium, et de Carolo et Pippino fratre [leg., filio] ejus exemplum.
- XV. De baronibus qui suas habent curias et consuetudines.
- XVI. De sacha.
- XVII. De soca.
- XVIII. De thol.
- XIX. De theam.
- XX. De infangthesfe.
- XXI. De Judæis.
- XXII. Decretum regis de usurariis.

(1) Pseudonymas has leges esse contendit Hickes *Dissert. epistol.*, fol. 55, et nullas ab Edwardo rege leges fuisse conditas cuilibet constat; idcirco cum Angli per aliquot principum suorum post conquestum regnâ totis viribus adlaborasse dicuntur leges Edwardi Confessoris renovare, de legibus Anglo Saxo-

nicorum et Danorum regum ab Edwardo mutatis et correctis intelligendum est. Huic collectioni legum post tempora Wilhelmi I quædam accesserunt; nam cum de Tanegeldo cap. 12 agitur, mentio fit Wilhelmi Rufi. WILKINS.

Incipiunt Leges sancti Edwardi regis quas in Anglia tenuit, quas Willelmus hæres et cognatus suus postea confirmavit.

PRÆFATIO.

Post acquisitionem Angliæ Willelmus rex, quarto anno regni sui, consilio baronum suorum, fecit submoneri per universos Angliæ consulatus, Anglos nobiles, sapientes et sua lege eruditos, ut eorum leges, et jura, et consuetudines, ab ipsis audiret. Electi igitur de singulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, jurejurando primum coram rege confirmaverunt ut, quoad possent, recto tramite incidentes, nec ad dextram nec ad sinistram divertentes, legum suarum et consuetudinum sancta patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutantes. A legibus igitur sanctæ matris Ecclesiæ sumentes exordium, quoniam per eam rex et regnum solidum subsistendi habent fundamentum, leges, libertates, et pacem ipsius conconditionati sunt, dicentes :

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I. Omnis clericus, et etiam scholaris, et omnes eorum res et possessiones, ubicunque fuerint, pacem Dei et sanctæ Ecclesiæ habeant.

II. Ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ pax Dei et sanctæ Ecclesiæ per omne regnum. Similiter a Septuagesima usque ad octavas Paschæ. Item ab Ascensione Domini usque ad octavas Pentecostes. Item omnibus diebus Quatuor Temporum. Item omnibus Sabbatis ab hora nona, et tota die sequenti, usque ad diem Lunæ. Item vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, sancti Joannis Baptistæ, apostolorum omnium, et sanctorum quorum solemnitates a sacerdotibus Dominicis annuntiantur diebus, et Omnium Sanctorum in Kalendis Novembris, semper ab hora nona vigiliarum, et subsequente solemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies observatur. Item in parochiis Ecclesiarum, ubi propria festivitas sancti celebratur. Et si quis devote ad celebrationem sancti adveniat, pacem habeat eundo, et subsistendo et redeundo. Item in omnibus Christianis ad ecclesiam causa orationis euntibus pax in eundo et redeundo sit eis. Similiter ad dedicationes, ad synodos, ad capitula venientibus, sive subnuntiis sint, sive per se quid agendum habuerint, sit summa pax. Etiam si excommunicatus aliquis absolvendi causa ad episcopum confugerit, absolutus, eundo et redeundo pacem Dei et sanctæ Ecclesiæ habeat. Quod si aliquis ei forisfecerit, episcopus inde justitiam faciat. Verumtamen si quis arrogans pro episcopi justitia emendare noluerit, episcopus regi notum faciat. Rex autem constringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, scilicet primum episcopo, deinde sibi; et sic erunt duo gladii, et gladius gladium juvabit.

III. Ubicunque regis justitia, vel cujuscunque sit, placita tenuerit, si missus episcopi veniens illuc apparuerit causam sanctæ Ecclesiæ, ipsa primum

terminetur. Justum est enim ut ubique Deus, cæteris honoretur.

IV. Quicunque de ecclesia aliquid tenuerit, vel in fundo ecclesiæ mansionem habuerit, extra curiam ecclesiasticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit, nisi, quod absit! in curia ecclesiastica rectum defecerit.

V. Ubicunque reus vel noxius ad ecclesiam, presidii causa confugerit, et quo atrium ecclesiæ tenuerit, a nemine insequente nullatenus apprehendatur, nisi per pontificem vel ministros ejus. Quod si fugiendo, domum sacerdotis, vel curiam ejus intravit, eandem securitatem et pacem habeat quam et apud ecclesiam, dum tamen domus sacerdotis et curia ejus, in fundo ecclesiæ consistent. Hic si latro vel raptor est, quod male cepit, si ad manum est reddat; et si illud penitus extirpaverit, et de suo proprio unde reddet habuerit, in integrum ei cui damnum intulit restituat. Quod si more solito hunc taliter egerit, et forte fortuito ad ecclesiam et sacerdotum domos frequenter evaserit, ablatione restituta, provinciam foris juret, nec redeat, et si forte reditum fecerit, nullus eum hospitari præsumat, nisi a rege data licentia.

VI. Si quis vero sanctæ pacem ecclesiæ violenter infregerit, episcoporum est justitia. Quod si necens sententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo despexerit, clamor de eo deferatur ad regem post quadraginta dies; et regis justitia eum per vadimonium, et plegios, si habere poterit, usque dum Deo prinitus, regi et ecclesiæ postea satisfaciatur. Qui si infra triginta et unum dies, sive per amicos aut notos, sive per justitiam regis inveniri non poterit, ut legabit eum rex verbo oris sui. Si vero postea repertus fuerit, et retineri possit, vivus reddetur, vel caput ejus, si se defendenti, lupinum enim gerit caput a die ut legationis suæ, quod Anglice *Wulfesheofod* dicitur. Et hæc est lex communis et generalis de omnibus ut legalis.

VII. De omni annona, decima garba Deo debita est, et ideo reddenda. Et si quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas de vitulis singulis oboles singulos. Et qui caseum fecerit, det Deo decimum; si vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vellus decimum, caseum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII. De apibus vero similiter decima commob. quin etiam de bosco, de prato, de aquis, et molendinis, parchis, vivariis, piscariis, virgulis, hortis, et negotiationibus, et omnibus rebus quas dedit Dominus decima pars ei reddenda est, qui novem partes simul cum decima largitur. Qui eam denuerit, per justitiam episcopi et regis, si necesse fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Augustinus predicavit et docuit, et hæc concessa sunt a rege, et baronibus et populo. Sed postea

instinctu diaboli multi eam detinuerunt, et sacrotes locupletes negligentes non curabant inire laorem ad persequendas eas, eo quod sufficienter habebant suæ necessaria vitæ. Multis enim in locis modo sunt tres vel quatuor ecclesiæ, ubi tunc temporis una tantum erat, et sic cœperunt minui.

IX. De illo quo iudicium fieri debet, veniat illuc iudex episcopi cum clericis suis, et similiter iusticia regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, ut videant et audiant, ut æque omnia fiant, et uos Dominus per misericordiam suam, non per verita salvari voluerit, quieti sint et libere recant; et quos iniquitas culpæ, non Dominus damaverit, iustitia regis de ipsis iustitiam faciat. Barones vero qui suam habent curiam de suis hominibus, videant ut sic de eis agant, quatenus erga eorum reatum non incurrant, et regem non offendant; et, si placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis suis, adsit ad placitum regis iustitia, quoniam absque ea placitum finire non potest. Si qui barones iudicia non habent in Humberdo, ubi placitum habitum fuerit, ad propinquoem ecclesiam, ubi iudicium regis erit, determinandum est, salvo jure baronum illorum.

X. Omnis qui habuerit triginta denariatus vivæ pecuniæ in domo sua, de suo proprio, Anglorum rege, dabit denarium sancti Petri, et lege Danorum, dimidiam marcã. Iste vero denarius debet submoveri in solemnitate apostolorum Petri et Pauli, et colligi ad festivitatem quæ dicitur Ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quispiam detinuerit, ad iustitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic elemosyna regis est; iustitia pro faciat denarium reddere, et forisfacturam episcopi et regis. Quod si quis plures domos habuerit, de illa ubi residens fuerit in festo apostolorum Petri et Pauli denarium reddat.

XI (2). Danegeldi redditio propter piratas primitus statuta est; patriam enim infestantes, vastationi ejus pro posse suo insistebant. Ad eorum quietem insolentiam reprimendam, statutum est danegeldum annuatim reddi, scilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obviarent. Hoc quoque danegeldo libera et quieta erat omnis ecclesia; et etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, ubicunque jacebat, nihil prorsus in hac illi redditione persolvens, quia magis in Ecclesiæ confidebant orationibus quam in armorum defensionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum Ecclesia libertatem usque ad tempora Wilielmi regis Junioris, qui usus vocabatur, donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Northmanniam retinendam et Roberto fratre suo, cognomento Curthouse, Hierusalem proficiscente, concessum est ei, non lege

A statutum tamen, neque firmatum, sed hæc necessitatis causa, ex unaquaque hida sibi dari quatuor solidos, ecclesia non excepta. Dum vero collectio census fieret, proclamabat sancta Ecclesia, suam reposcens libertatem; sed nihil profecit.

XII. Pax regis multiplex est. Illa enim data manu sua, quam Angli vocant *cyningger honde scalde grith*; alia die, cum primum coronatus est, quæ dies tenet octo; in Natali Domini, dies octo; in Paschate, dies octo; in Pentecoste, dies octo, etc. *Intra*. Mambote vero (id est compensatio Domino persolvenda pro homine suo occiso) Anglorum lege, regi, et archiepiscopo, tres marcas de hominibus eorum propriis; sed episcopo ejusdem comitatus, et consuli, et dapifero regis, viginti solidos; baronibus autem aliis, decem solidos, etc.

XIII. Thesauri de terra regis sunt, nisi in ecclesia vel in cœmeterio inveniantur. Et, licet ibi inveniantur, aurum regis est, et medietas argenti, et medietas ecclesiæ, ubi inventum fuerit, quæcumque ipsa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV. Rex autem, qui vicarius summi Regis est, ad hoc est constitutus ut regnum terrenum, et populum Domini, et super omnia sanctam veneretur Ecclesiam ejus, et regat, et ab injuriis defendat et maleficos ab ea evellat et destruat et penitus disperdat. Quod nisi fecerit, nec nomen regis in eo constabit; verum, testante papa Joanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus et Carolus filius ejus, necdum reges, sed principes, sub rege Francorum stulto scripserunt, quærentes si ita permanere deberent Francorum reges, solo regio nomine contenti. A quo responsum est: Illos decet vocari reges qui vigilantes defendunt regum Ecclesiam Dei, et populum ejus imitari regem Psalmographum dicentem: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam (Psal. c). (3)*

XV. Archiepiscopi, episcopi, comites, barones, et omnes qui habent *sacham*, et *socam*, *thol*, *theam* et *infangthefe*; etiam milites suos et proprios servientes, scilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, pistores sub suo *friborgo* habeant; et item isti suos armigeros, vel alios sibi servientes sub suo *friborgo*. Quod si cui foris facerent, et clamor vicinorum de iis assurgeret, ipsi tenerent eos rectitudini in curia sua; illi dico qui haberent *sacham*, et *socam*, *thol*, et *theam*, et *infangthefe*.

XVI. *Sacha* est quod si quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, et ille negaverit, forisfactura probationis vel negationis, si evenerit, sua erit.

XVII. *Soca* est, quod si aliquis quærit aliquid in terra sua, etiam furtum, sua est iustitia, si inventum fuerit, annon.

XVIII. *Thol* (quod nos dicimus *telonium*) est,

coronæ regni Britannicæ, cum epistola Eleutherii papæ ad Lucium regem, non habentur aut in nostro manuscripto, aut in Hovedeno.

(2) Videtur hoc caput additum esse tempore Henrici II.

(3) Quæ præterea sequuntur apud Lambardum in hoc capite de officio regis, et de jure et appendiciis

scilicet quod habeat libertatem vendendi et emendi in terra sua.

XIX. Theam, quod si quispiam aliquid interciat super aliquem, et interciatus non poterit warrantum suum habere, erit forisfactura sua, et justitia similiter de calumniatore, si defecerit.

XX. Omnis enim qui habet sacha et socha, thol et theam, et infangthefe, prædictas videlicet consuetudines, justitia cognoscentis latronis sua est, de homine suo, si captus fuerit super terram suam. illi vero qui non habent has consuetudines, coram justitia regia rectum faciunt in hundredis, vel in wapentachiis, vel in scyris.

XXI. Sciendum quoque quod omnes Judæi, ubi-

cunque in regno sunt, sub tutela et defensione regis ligæ debent esse; nec quilibet eorum alicui dirigi se potest subdere sine regis licentia. Judæi enim, et omnia sua regis sunt. Quod si quispiam detraherit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, si vol, tanquam suum proprium.

XXII. Usurarios quoque defendit rex Edwardus, ne remaneret aliquis in toto regno suo. Et si quis inde convictus esset quod scenus exigeret, omni substantia propria careret, et postea pro elege haberetur. Hoc autem asserebat ille rex, seu didisse in curia regis Francorum, dum ibidem moreretur, quod usura summa radix omnium vitiorum est.

LEGES ALIÆ EDWARDI REGIS

Northmannico idiomate conscriptæ

(Vide in Guillelmo Conquestore, ad an. 1087, Patrologiæ tom. CXLVII.)

S. EDWARDI REGIS DIPLOMATA.

DATA

In conventu Westmonasteriensi, habito in Natali Domini, anno gratiæ 1066, indictione m regni ejusdem regis xv atque ultimo, præsentibus Edwardo rege, Edgitha regina, Stigundo archiepiscopo Cantuariæ, Eldredo archiepiscopo Eboraci, cæterisque Angliæ episcopis, abbatibus, capellanis regis, comitibus, ministris, seu thainis regis, et militibus, qui in chartarum sequentium subscriptionibus nominantur. In hoc conventu actum fuit de dotatione, privilegiis, celebri asylo, etc., ecclesiæ Sancti Petri Westmonasterii, jam ab integro reædificatæ et dedicatæ, multisque diplomatibus amplissime munitæ, prout liquet tribus chartis prædicti regis Edwardi, et epistolis Leonis pape IX et Nicolai II quæ sequuntur.

(MANSI, Concil., t. XIX, col. 1049.)

Charta regis Edwardi confessoris, ecclesiæ Sancti Petri Westmonasteriensi confecta, in qua epistola Leonis pape IX ad eundem regem recitatur; sed præter multa intermedia (dotationem sine dubio continentia) desideratur chartæ exordium (quod harangiam vocat) et conclusio.

EDWARDUS, Dei gratia, Anglorum rex, etc.

Scire vos volo quoniam tempore avorum meorum patrisque mei, multa et gravia bellorum pericula afflixerunt gentem Anglorum et ipsos, tam a suis quam ab extraneis concitata, adeo ut pene periclitata sit hæreditaria regum successio, magnumque interstitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo successit, meque habitum sit, invadentibus regnum Swegeno et Cnutho filio ejus, regibus Danorum, ac filiis ipsius Cnuthi, Haroldo et Herde-Cnutho, a quibus et alter meus frater Alfredus crudeliter est occisus, solusque, sicut Joas occisionem Athaliæ, sic ego crudelitatem eorum evasi. Tandem respectu misericordiæ Dei, post plures annos, ego Edwardus ad paternum solium reaccessi, et eo potitus sine ullo bellorum

B labore, sicut amabilis Deo Salomon, tanta pace et rerum opulencia abundavi ut nullus antecedentium regum similis mei fuerit in gloria et divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut assolet, ex opulencia et superbia contemptus invasit. imo cæpi cogitare cujus dono et auxilio ad regni culmen evasi quoniam Dei est regnum et cui non dare illud; et quia *mundus transit, et concupiscentia ejus* (I Joan. II); qui autem totum se subdidit Deo, feliciter regnat et perpetualiter dives est. Iamque deliberavi me ire ad limina sublimium apostolorum Petri et Pauli, et ibi gratias agere pro collatis beneficiis, et exorare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi et posteris meis. Præparavi etiam et denueravi expensas necessarias itineri, et benonabilia dona quæ ferrem sanctis apostolis. Sed gravius super re mæror habebat optimates meos, utpote memores malorum quæ sub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, et pro patriæ rege absente, regnum noviter sedatum aliqua turbaretur hostilitate, et metuentes id quod sanctus Ezechias ne si forte in via aut ægritudine, aut alio in modo deficerem, hæreditariis regibus carere-